

Maskerade

KOMEDIE

(1724)

Om *Maskerade*

Maskerade er fuld af ynde og kærlighed, skriver Holberg i sit *Første Levnedsbrev*. Og forelskelsens rus er da også skildret med mere sødme og indforståethed i denne komedie end Holberg plejer. Det er en historie om generationsopgør: om ungdommelig kærlighed der krydser de gamles planer om et arrangeret ægteskab, og om de gamles modvilje mod ny-modens udskejelser som maskerader. Men alt ender lykkeligt.

På maskeraden – maskeballet – forelsker Leonora og Leander sig i hinanden, men kærligheden synes at være umulig idet deres fædre, Jeronimus og Leonard, allerede har aftalt hvem deres børn skal giftes med. »Jeg skal vise jer hvad faderlig myndighed formår«, erklærer Jeronimus. »Og jeg skal vise hvad en søns desperation formår«, replicerer hans søn. Fædrene insisterer på at holde deres aftalte ægteskabsløfter mens de unge ved tjenestefolkenes hjælp er villige til at flygte ud af byen for kærlighedens skyld. Konflikten opløses da det bliver klart at Leonora og Leander netop er de to som Jeronimus og Leonard har bestemt for hinanden. Sådan kan den faderlige myndighed opretholdes, og til sidst kan Jeronimus snusfornuftigt slå fast at »disse fortrædeligheder, disse hændelser skal opmuntre jer til at elske hinanden des mere«.

Men det er altså maskeraden der har givet anledning til forviklingerne. Jeronimus er inderligt imod disse forlystelser, men formår ikke at forhindre Leander og hans tjener i at snige sig afsted på maskerade. Også på det punkt må han se både sin myndighed og sit verdensbillede undergravet. For ham er maskeraderne et symptom på sædernes forfald. I gamle dage var der ro og orden og rent på gaderne, og folk kendte deres plads. Det er ikke mindst på grund af dette stykke at navnet Jeronimus har fået sin betydning i moderne dansk.

Den anden far, den besindige Leonard, taler stykket igennem fornuftens og middelvejens sag. »Jeg er aldrig for at nægte unge mennesker uskyldig

lystighed, som jeg selv i min ungdom har øvet«, erklærer han. Maskeraderne fremviser i hans øjne den oprindelige, naturlige lighed mellem mennesker »hvor de var i begyndelsen, førend hovmod tog overhånd og et menneske holdt sig for god at omgås med et andet« – et synspunkt som Holberg mange år senere formulerede i eget navn i sin Epistel 347.

Der er en fin ironi i at Holberg lod skuespillerne på Lille Grønnegade-teatret diskutere maskerader, for det var præcis der de foregik. Lige siden åbningen i 1722 havde maskeraderne ydet et væsentligt bidrag til teatrets økonomi. Initiativtager til både teater og maskerader var den driftige Étienne Capion, som også omtales i komedien. I forbindelse med maskeraderne blev der imidlertid også afholdt hasardspil. Det vakte myndighedernes bekymring, og i februar 1724 blev maskerader simpelthen forbudt, formentlig kort tid før *Maskerade* blev opført første gang. Så det er et yderst aktuelt emne Holberg har fat i.

Stykket var faktisk et bestillingsarbejde fra teatrets ledelse, men det var Joachim Richard Paulli (1691-1754) der i første omgang havde fået bestillingen. Han havde til jul og fastelavn 1723-24 skrevet komedien *Julestuen og maskeraden*. Men da skuespillerne afviste at opføre stykket, der i deres øjne ikke fungerede på scenen, påtog Holberg sig at bearbejde det. Resultatet blev to komedier: *Julestue* og *Maskerade*. I dem begge danner selkabelige sammenkomster rammen om en kærlighedsintrige, men hvor *Maskerade* foregår i det bedre borgerskab i København, er *Julestue* henlagt til provinsens Ebeltoft.

Maskerade blev formentlig opført første gang i forbindelse med fastelavn i 1724, og samme år blev stykket trykt i andet bind af den samling af komedier Holberg udgav under pseudonymet Hans Mikkelsen. Fra første færd har den været en af Holbergs mest populære komedier. I eftertiden har Carl Niensens operaudgave fra 1906 bidraget kraftigt til værkets berømmelse.

Det er det ældste tryk fra 1724 der ligger til grund for nærværende udgave.

Hovedpersonerne i komedien

JERONIMUS

LEANDER

HENRIK

ARV

MAGDELONE

LEONARD

LEONORA

PERNILLE

Første akt

Scene 1

Leander, Henrik

LEANDER (*i sin slåbrok gnikkende sine øjne*)

Henrik, hvad er klokken?

HENRIK (*gispende*)

Klokken går nok til frokost, herre, men jeg ved ikke hvorfor vi skal stå så tidlig op. Se engang på uret, herre.

LEANDER

Hillemænd! Er det muligt? Skulle vi kunne have sovet så længe, fire timer over middag? Min klokke står på fire.

HENRIK

Ej, det er ikke muligt, herre, det må være klokken fire om morgenen.

LEANDER

Du skal nok se at det er så lyst klokken fire i januar måned!

HENRIK

Så må solen ikke gå rigtig da. Det kan jo umuligt være eftermiddag; thi nu stod vi først op.

LEANDER

Om solen går ikke ret, så ved jeg dog at mit ur ikke løber også gal; thi det er et engelsk ur.

HENRIK

Ej, herre, urværk og solskiver retter sig jo efter solen. Vil nu herren **for-**
søge at stille solen tilbage på 10 eller 9, se om uret ikke straks skal avan- P2v
cere tilbage. Det må jeg forstå.

LEANDER

Hvilken pølsesnak. Jeg tror maskeradesviren er dig i hovedet endnu.

HENRIK (*gispende*)

Med et ord, herre, er klokken kun fire, så er det fire om morgenen.

LEANDER

Vi kom jo ikke hjem fra maskeraden før klokken fire.

HENRIK

Mig synes endelig at jeg er noget sulten. Men der er Arv. Jeg vil spørge ham
hvad klokken er.

Scene 2

Leander, Henrik, Arv

HENRIK

Godmorgen, Arv. Hvad er klokken?

ARV

Havde du fået så mange ulykker som der er timer til fra i morges indtil nu,
kunne du være en holden mand.

HENRIK

Hvad er klokken nu da?

ARV

Klokken hænger i tårnet, og du burde hænge i en **galge**.

LEANDER

P3r

Hør mig engang til den plumpe slyngel. Kan du ikke sige hvad klokken er?

ARV

Klokken er fire, monsør.

LEANDER

Så er det over middag da?

ARV

Efter gammel regning så er det over middag når klokken er fire om eftermiddagen.

LEANDER

Ser du vel, Henrik, at mit ur går ret.

HENRIK

Gid drollen splitte sådan skik. Nu har jeg sovet mit gode middagsmåltid bort. Hvad mad fik vi til middag, Arv?

ARV

Sød vælling og stokfisk.

HENRIK

I har vel levnet noget til mig?

ARV

Nej. Vi gav Soldan, porthunden, din part; thi herren siger at hvo der ikke kommer til bords i rette tid, skal ingen mad have. Kan du nu få det af Soldan igen, det må du se til.

LEANDER

Spiste papa hjemme til middag?

ARV

Ja, han spiste i buret som han plejer.

LEANDER

P3v

Du tosse, jeg spør' ikke om papegøjen. Jeg spør' om min far.

ARV

Nej, herren spiste hos den fremmede mand monsieur Leonard i dag.

LEANDER

Det var dog godt, Henrik, at min far spiste ikke hjemme, ellers havde han fået at vide at vi var på maskerade.

(Arv går ud)

HENRIK

Vil ikke herren ind og klæde sig; thi det kan hænde at hans far kommer i det samme, og så er det noget fordægtigt at gå i slåbrok så silde.

LEANDER

Er han hos min tilkommende svigerfar, da kommer han ikke så hastigt.

HENRIK

Men med permission, herre. Jeres tilkommende kæreste, ser hun vel ud?

LEANDER

Jeg ved min tro ikke.

HENRIK

Det er underligt at gifte sig med en som man aldrig har set.

LEANDER

Jeg har set hende da hun var 6 år gammel, og da tegnede hun til at blive meget køn.

HENRIK

P4r

Hvor gammel er hun nu da?

LEANDER

Atten år.

HENRIK

Hillemænd, så kan forgyldningen være gået af hende i så lang tid.

LEANDER

Folk siger dog at hun endnu er køn. I morgen skal jeg derhen, så får jeg at se om det er sandt. Er hun anderledes end mig er beskrevet, så endes visiten kun med komplimenter. Men vi må ind og se til at vi kan få noget mad; thi tiden går hastigt. Klokken 8 skal vi på maskeraden igen.

HENRIK

Ej, det er skønt. Jeg venter en hob kisselinker der i aften.

LEANDER

Det er ulykken, Henrik, at der kommer så mange gemene piger.

HENRIK

Ej, herre, det er just dyden af maskerade at alle skæres over en kam. Tilmed er min tro de mameseller som jeg venter, alle fornemme folk. Der er en af borgmesterens stuepiger, Per Sadelmagers datter, Else Skoleholders, Lisbed Pomerans-kones yngste datter (thi den ældste har tandpine) og derforuden 3 andre smukke piger som er på deres egen hånd og lever af deres midler. P4v

LEANDER

Det er sandt du siger, Henrik, det er alle fornemme folk, besynderlig de 3 som lever af deres midler.

HENRIK

Men der kommer fruén.

LEANDER

Min mor må vel komme. Jeg skal måske få hende at følge med på maskerade i aften.

HENRIK

Det skulle være artigt nok. Jeg skal min tro danse med hende.

LEANDER

Dersom hun ikke kender dig, så kan det lade sig gøre.

HENRIK

Lad mig kun sørge derfor. Jeg skal nok maske mig så, at hun ikke kender mig.

Scene 3

Magdelone, Leander, Henrik

MAGDELONE

Min hjerte søn, hvordan gik det til på maskeraden forgangen nat?

LEANDER

Hvoraf ved mamma at jeg var der?

MAGDELONE

Jeg hørte det af *Arv*.

LEANDER

P5r

Den knægt kan nu aldrig tie. Men det vil ikke sige når min far ikke får det at vide.